

Ylen vastaus Eläkeliiton ja Kuuloliiton kannanottoon uutis- ja asiaohjelmien taustäänistä

Kannanotto

Eläkeliitto ja Kuuloliitto ovat ottaneet kantaa Ylen uutis- ja asiaohjelmien taustääniin. Liittojen jäsenistölleen tekemän kyselyn mukaan normaalikuuloisille suunnatut taustäänit haittaavat huonokuuloisten ja erityisesti iäkkäiden katsojien tiedonsaantia ja vaikeuttavat televisio-ohjelmien seuraamista.

Taustääniä ovat mm. ohjelmien äänitehosteet ja taustamusiikki sekä päällekkäispuhunta. Häiritseviksi koettuja taustääniä on koti- ja ulkomaisissa ohjelmissa.

Kannanotossa liitot esittävät Ylelle toimenpide-ehdotuksia taustäänien aiheuttaman ongelman vähentämiseksi. Taustamusiikkia muun muassa toivotaan vältettävän kokonaan, ja taustäänit pitäisi myös voida sulkea pois päältä kotivastaanottimissa.

Liitot myös toivovat, että Yle viestisi tuotantoyhtiöille taustäänien aiheuttamasta haitasta sekä opastaisi laajemmin väestöä ohjelmatekstityksen käyttöön ja äänivalintojen säätämiseen kotivastaanottimissa. Tekstityksen taustalle toivotaan tummaa taustapalkkia. Liittojen mukaan Ylen tulisi myös kuulla iäkkäiden tarpeita esimerkiksi käyttäjäpaneelin muodossa.

Sisältöjen tuottaminen kaikille yhtäläisin ehdoin on julkisen palvelun keskiössä

Ylen julkisen palvelun tehtävänä on tuottaa ohjelmistoja kaikkien suomalaisten saataville yhtäläisin ehdoin. Ylen tulee toiminnallaan tukea koko väestön mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan, yhteisiin kokemuksiin ja niistä käytävään keskusteluun.

Eläkeliiton ja Kuuloliiton laatimaan taustääniin liittyvään kannanottoon suhtaudutaankin Ylessä vakavuudella.

Kannanottoa on käsitelty Ylen uutis- ja asiaohjelmien tuotannosta sekä äänisuunnittelusta vastaavien henkilöiden sekä koti- ja ulkomaisia ohjelmia tilaavien yleläisten kanssa. Tavoitteena on, että tv:n taustäänien aiheuttamaa haittaa voitaisiin mahdollisuuksien mukaan vähentää niin Ylen sisäisessä tuotantotyössä kuin ulkopuolisten tuotantoyhtiöiden kanssa toimittaessa.

Taustääniin vaikuttavat tarinankerronnan ja ohjelmatuotannon tarpeet

Tv-ohjelmatuotantoon liittyy monia tuotannollisia sekä tarinankerronnallisia elementtejä, jotka vaikuttavat ohjelman taustääniin ja katsojan kokemukseen ohjelman äänimaailmasta.

Taustamusiikki ja muut taustäänet ovat olennainen osa tv-ohjelmien ilmaisua, sillä niillä luodaan tunnelmaa. Ilman taustääniä audiovisuaalinen kokemus jäisi köyhäksi. Taustamusiikkia ja muuta taustääntä ei siis voida kategorisesti tuotantotyössä rajoittaa.

Etenkin uutistyyssä sisältöjä tuotetaan välillä hyvinkin vaihtelevissa olosuhteissa, jotta ajantasainen tieto saadaan julkaistua nopeasti ja Yle pystyy vastaamaan katsojien kasvavaan tiedontarpeeseen. Lähetyksiä voidaan tehdä muun muassa kadulta tai ihmisjoukoista myös mobiililaitteilla. Erityisesti suorissa lähetyksissä ja nopeasti muuttuvissa tilanteissa äänen laatu saattaa vaihdella.

Myös vastaanottimien kaiuttimet, ääniominaisuudet ja -asetukset vaikuttavat siihen, miltä ohjelman äänet kuulostavat. Kotivastaanotinten kirjo on suuri ja äänien säätäminen on aina laitekohtaista, jolloin paras tieto äänten säätömahdollisuuksista löytyy oman vastaanottimen ohjeista.

Äänisuunnittelu on keskeinen osa ohjelmatyötä

Äänisuunnittelu ja -miksaus ovat erittäin tärkeä vaihe ohjelmatyössä. Äänityön tavoitteena on selkeä ja mahdollisimman hyvin toimiva audiovisuaalinen kokemus. Ohjelmaaänien laatuun kiinnitetäänkin Ylessä paljon huomiota.

Ylen tv-ohjelmistossa noudatetaan muun muassa eurooppalaista R128-äänekkyysstandardia, joka takaa, että Ylen ohjelmien äänekkyuden taso säilyy tasaisena läpi ohjelmavirran eikä äänen taso nouse tai laske ohjelmien välillä. Ylen tv-ohjelmiston kuuntelukokemus on näin pyritty luomaan tasalaatuiseksi ja odotuksenmukaiseksi.

Yle toimittaa aina tarkat tekniset ääniohjeet kotimaisille ja ulkomaisille yhtiöille, jotka tuottavat Ylelle tv-sisältöjä. Ääniohjeessa pyydetään muun muassa kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että puhe pysyy selkeänä suhteessa ohjelman muuhun äänimaisemaan.

Kotimaisiin hankintaohjelmiin pyydetään tarvittaessa korjauksia, jos äänten miksausessa on huomattavia ongelmia. Kuitenkin noin puolet Ylen hankkimasta tv-sisällöstä on kansainvälistä ohjelmistoa, jonka ääni-ilmaisuuksiin ei voida jälkikäteen vaikuttaa. Ylellä on sopimusten mukaan velvollisuus esittää nämä ohjelmat sellaisina kuin ne ostetaan.

Yle seuraa ja on mukana kehittämässä ohjelmien ääni-ilmaisua myös pitkälle tulevaisuuteen. Yle on esimerkiksi mukana hankkeessa, jonka tavoitteena on kehittää television äänitekniikkaa niin, että jokainen katsoja voi halutessaan itse säätää ohjelman äänen komponentteja (puhe, muut äänet) omassa vastaanottimessaan. [Next Generation Audio -hanketta](#) (NGA) vetää Euroopan yleisradioyhtiöiden liitto European Broadcasting Union – EBU.

Televisio-ohjelmien saavutettavuuteen kiinnitetään Ylessä huomiota

Yle palvelee erityisesti huonokuuloisia ja iäkkäitä tv:n katselijoita tuottamalla ohjelmatekstityksiä suomen- ja ruotsinkielisiin ohjelmiin. Ohjelmatekstitykset tuovat tv-puheen esiin tekstimuodossa, ja tekstin kautta välitetään myös ohjelman muuta merkittävää äänimaisemaa. Ohjelmatekstitys on saatavilla Ylen kaikilla neljällä tv-kanavalla sekä suoratoistopalvelu Yle Areenassa.

Suurin osa Ylen suomen- ja ruotsinkielisistä tv-ohjelmista on ohjelmatekstitetty: kaikki Ylen ennalta valmistuvat tv-ohjelmat sekä suorien lähetysten uusinnat (esimerkiksi *A-studiot* ja *Puoli seitsemän*) ohjelmatekstitetään. Suoraan ensilähetykseen tekstitetään illan tv-uutiset sekä muut yhteiskunnallisesti merkittävät suorat lähetykset.

Yle on selvittänyt mahdollisuutta esittää tekstitys tummennettua taustapalkkia vasten. Digitaalisten tekstitysten taustalle ei kuitenkaan toistaiseksi voida ottaa käyttöön palkkeja muun muassa teknisistä syistä. Vastaanottimien kirjo on laaja, ja osa vastaanottimista näyttää tummennetun taustan täysmustana, osa ei toista tummennettua taustaa lainkaan tai jättää itse tekstityksen kokonaan esittämättä.

Ylen yhdessä Näkövammaisten liiton kanssa keväällä 2020 tekemän selvityksen perusteella näyttäisi myös siltä, että vain yhdenlaiseen visuaalisuuteen perustuva tekstitysratkaisu ei palvelisi tasapuolisesti eri tavoin näkövammaisia katsojia. Tv-tekstityksiä ei vielä nykyvastaanottimilla pystytä säätämään kunkin käyttäjän tarpeiden mukaisiksi, mutta Yle Areenan kautta ohjelmia katsottaessa tekstitysten kokoa voidaan säädellä.

Ohjelmatekstittäjät lisäävät yksittäisiä taustapalkkeja tekstien taakse silloin, kun kuvatausta tekee tekstistä hankalasti erottuvan. Ylen tv-tekstitysten erottuvuuteen on kiinnitetty huomiota myös Tiresias-fontin avulla, joka on suunniteltu erityisesti näkövammaiset huomioiden. Lisäksi Teksti-tv:n kautta sivuilta 333 (Yle TV1), 334 (Yle TV2) ja 336 (Yle Teema & Fem) katsottaessa ohjelmatekstityksen taustalla on musta palkki.

Yle pyrkii jatkuvasti parantamaan saavutettavuuttaan

Sisältöjen ja palveluiden saavutettavuus on keskeinen osa Ylen vastuullista toimintaa ja yksi Ylen kehitystyön painopisteistä. Erityispalveluiden tarve kasvaa väestön ikääntyessä, ja palveluiden kehittämiseen on yhtiössä viime vuosina tehty lisäpanostuksia.

Yle muun muassa lisää jatkuvasti tv:n suorina ohjelmatekstityksiä, jotta tulevaisuudessa kaikki yhtiön tv-sisältö olisi kattavasti myös ääntä heikosti kuulevien saatavilla. Vuoden 2020 aikana Yle on aloittanut *Eduskunnan kyselytunnin* tekstittämisen. Lisäksi suorana tekstitetään nopealla aikataululla julkaistavat tärkeät yhteiskunnalliset lähetykset, kuten hallituksen tiedotustilaisuudet.

Yle kertoo [verkkosivullaan](#) sisältöjensä ja palveluidensa saavutettavuudesta. Tv-ohjelmien alussa näkyvät symbolit kertovat, millaisia saavutettavuutta

parantavia palveluita sisältöön liittyy. Tekstityksen käyttöön yhtiö antaa ohjeita [verkkosivuillaan](#), Teksti-tv:n sivulla 330 sekä [Ylen teknisessä neuvonnassa](#), joka palvelee mm. puhelimitse joka arkipäivä. Myös [ohjeistusta Yle Areenan tekstitysten käyttöön](#) on lisätty.

Jotta tieto tavoittaisi parhaiten eri ikäiset suomalaiset, Yle ohjeistaa jatkossa ohjelmatekstityksen käyttöön myös televisiossa näkyvällä kampanjalla.

Yle tähtää saavutettavuuden edelläkävijäksi Suomessa. Parhaiten tämä toteutuu käymällä vuoropuhelua erilaisten suomalaisten kanssa siitä, millaista on hyvä julkinen palvelu juuri heille. Keskustelua käydään myös iäkkäiden kanssa.

Ylessä toimii saavutettavuuteen keskittyvä kokemusasiantuntijaryhmä Yle-raati, jossa eri erityisryhmien edustajat – myös iäkkäät ja huonokuuloiset – kohtaavat yleläisiä ja pääsevät vaikuttamaan Ylen palveluiden kehitykseen. Yle-raadin jäsenet ovat itse kokeneet tärkeäksi, että he voivat osallistua keskusteluun Ylen saavutettavuudesta yhdessä, eri näkökulmat esiin tuoden.

Lisäksi Yle tekee yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa tapauskohtaisesti. Esimerkiksi syksyllä 2020 Svenska Yle testaa *Prata med Svenska Yle* -audiopalvelua käyttäjien kanssa. Tulevissa käyttäjätesteissä palvelua kokeilevat ja arvioivat iäkkäät ja näkövammaiset käyttäjät, joille palvelusta uskotaan olevan erityisesti hyötyä.

Yle jakaa kannanotossakin esiin tulleen huolen siitä, kuinka digitalisoituvassa maailmassa myös iäkkäät osaavat ja pystyvät käyttämään mediaa erilaisilla alustoilla, tekemään tiedonhankintaan liittyviä valintoja ja saamaan informaatiota tasa-arvoisesti. Yle on osallistunut iäkkäiden digitaitojen kehittämiseen erityisesti [Nettiä ikä kaikki](#) -kampanjalla, joka myös jalkautui kiertueen muodossa ympäri Suomea, sekä jatkuvasti päivittyvien [Digitreenien](#) kautta. Digitaitojen kehittämiseen tähtäävät materiaalit ovat Ylen verkkosivuilla kaikkien suomalaisen saatavilla.

Lopuksi

Jotta Yle voi parhaalla mahdollisella tavalla onnistua julkisen palvelun tehtävässään, tulee yhtiössä olla ajantasaista tietoa ja ymmärrystä siitä, millaisia sisältöjä ja palveluja erilaiset suomalaiset yhtiöltä toivovat.

Eläkeliiton ja Kuuloliiton kannanotossa esittämät huomiot ovat arvokkaita, ja niitä on käsitelty yhtiössä laajasti. Viestiä tv-ohjelmien taustaaänten vaikutuksesta katsomiskokemukseen viedään yhtiössä eteenpäin edelleen ja huomiot ulotetaan myös tulevaan sisältö- ja palvelukehitykseen.

Helsingissä 9.9.2020

Ismo Silvo

julkisen palvelun johtaja, Yle
ismo.silvo@yle.fi

Minna Pöntys

saavutettavuusvastaava, Yle
minna.pontys@yle.fi

